

Az **ÉS** könyve

– a Könyvhéten –

BAZSÁNYI SÁNDOR:

Baka István

Örök Szürete

■ **Baka István: Tájépk fohással** (Versek 1969-1995) Jelenkor Kiadó, 336 oldal, 960 Ft

Baka István verseskötete megannyi apró és súlyos kortyintás az örökkévaló olajos, sűrű és sötét borából. A nyári és kora őszi nap érlelte szőlőszemekből sajtolt nedűt a költészet pincehűvösében várja olvasóját, hogy lopóját valamelyik – mondjuk épp a Hány János búcsú pohara címkével ellátott, 1994-es évjáratú borral teli – hordó mélyére merítse, s néhány pohárkára valót szívjon fel a szerző keserű-édes, „lősz-ízű” italából. „Lősz-ízű bort iszom a napból / Lősz-fény pereg a szurdikokba / Csósz-pillantásom vassá dermed / Estére s kiveri a rozsdá”.

De hogyan vegyük sorra megfontolt, apró kortyokkal Baka István lezárt életművét és rövidke kóstoló alatt? Miként ízelhetnénk meg alaposan a hordók mindegyikének tartalmát e kurtúra szabott pincelátogatás során? Hogyan is tudnánk értelmes, leíró mondatokra váltani a torunkon lecsorduló ital kellette mámor bizonytalan sejtéseit, a lázas elme villanásait? Hogyan tudhatunk és merhetünk a hosszú-hosszú évek küzdelmes szüreteinek veretes-pántos tölgyfahordókba került terméséről, zavart látogatóként, számot adni? Hiszen a sok-sok hordó egyikének egyetlen cseppje is az ízlelőbimbók, a szív és a lélek oly mérvű aktivitását igényli, mely, sokunknak, nem hogy egy pincelátogatásra, de egy életre szóló mámort biztosíthatna.

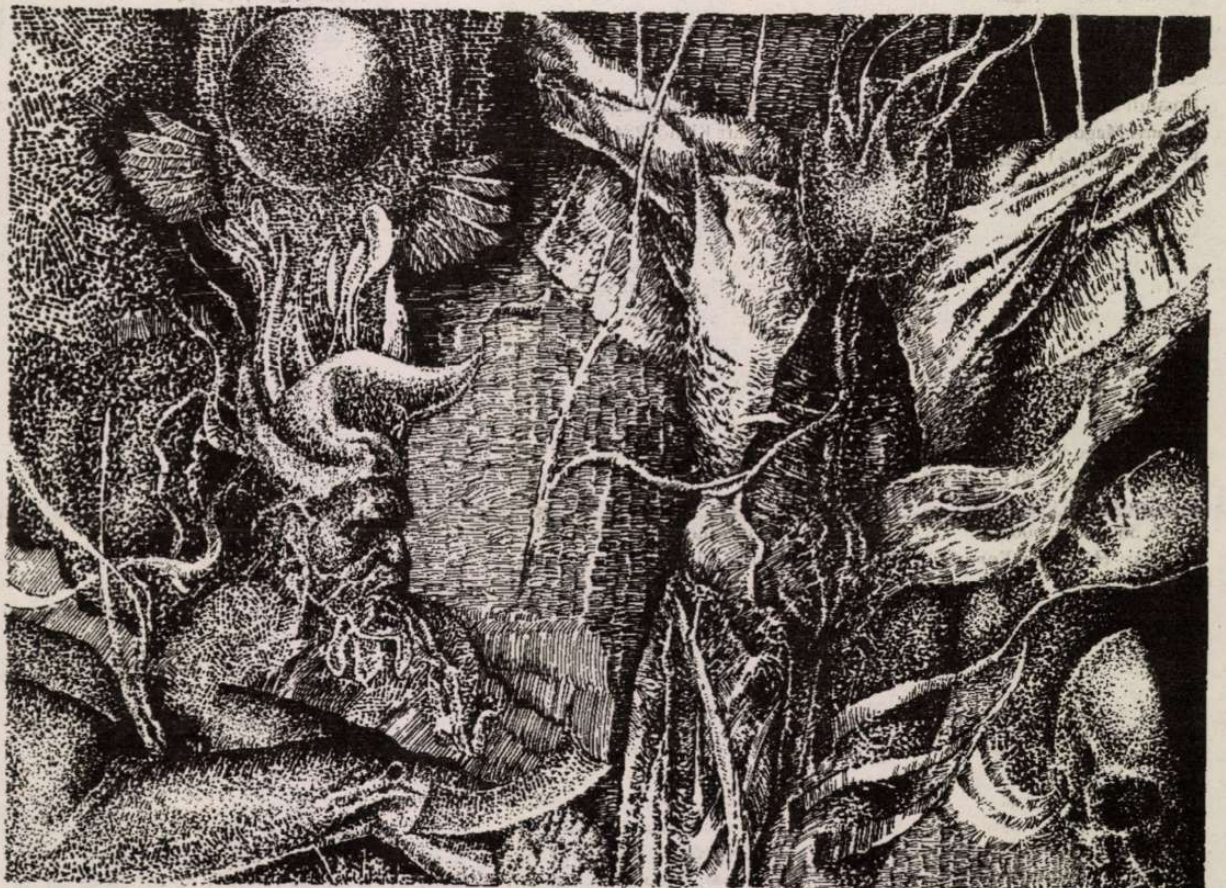
Am – s ez a legnemesebb penészsel borított pincék legnemesebb nektárain iskolázott borbarát tapasztalata – minél súlyosabb és edesebb a mámor, annál nagyobb a csáberő és a lendület is – a további kóstolóra. Legalábbis a hús pince mélyén. Ami azonban jóval nehezebb: a pincemámort úgy felvinni a dohos grádcsonkon túlra, a vakító napfényre, hogy lázas beszédünk és élénken csillogó tekintetünk ne váljon kába makogássá és báva vigyorrá. Hogy valóban számot tudjunk adni a nem mes penészsel borított boltív alatt

kortyolt élményeinkről, s áttetszőn világos szavakba tördeljük ízlelőbimbóink, szívünk és lelkünk új, de mégis oly ősinek tűnő tapasztalatait. Mit is mondhatnánk hát Baka István Örök Szüretéről, s az Örök Szüret megannyi évjáratának megannyi szőlő- és borsajtójáról e kritikus kóstoló ürügyén? Adjunk időt magunknak a mámorra és időt a leírásra? De miképp? Talán a legjobb az lesz, ha rászánunk egy egész délutánt, sőt egy egész éjszakát e pincelátogatásra. Ereszkedjünk le Baka István préhánának pincéjébe, s kérjük meg a gazdát, adjon nekünk kóstolót, ha méltónak tart rá minket, boraiból.

Az első hordó kora délutáni poharazgatásra szánt muskotályt tartalmaz. De nem edeset, száraz muskotályt. Benne mégis a szőlő, a táj, a májusi zápor íze: „Szakadj, Magdolna-zápor, / szoknyáddal suhogva, / mint egykor Őt, fűrössz meg / és bocssás el zokogva.” A kötet első ciklusait kóstolgatva áttérhetünk mindjárt a száraz szürkebarátra, amely könnyen csúszik és felüdüti a szikkadt torkú olvasót, ám azt sem feledtetni el vele, hogy a szőlő szüretelőjének és a bor készítőjének – „Sátán és Isten foglyának” – mindennapi kenyere: az átok és az ima egyszerre. A lenyűgöző, de baljós jelekkel telehintett természet egyetlen panteizmusa érződik a szabadon erjesztett, cukormentes muskotály és szürkebarát ízén. Jól esik mellé néhány érett, nagyszemű dió és mandula, olykor kissé kesernyés mellékizzal, amit viszont a frissen szedett gyümölcsök, a hamvas szilva, a sötét és tömény málna, valamint különféle sajtok enyhíthetnek. A súlyosabb harapnivalókkal egyelőre várunk, várakozón tekintünk körbe a tájékon: „Erdő, te zöld reménytelenség, / vadak félelmével telit / Fél lábbon álló tölgyeid / rokkantak emlékművei.”

A Tűzbe vetett evangélium címkével ellátott hordó után újat verünk csapra, benne a kissé karcos rizlingszilváni. Csalóka fajta. Könnyed lejtésű és rímelésű verssorokra emlékeztető karaktere gyakori poháremelintésre csábít, netán, villan bóduló elménkbe az öt-

let, illő volna szódával vegyíteni. Ám tudjuk jól, Baka István rizlingszilvánija nem igazán fröccsbor. Óvatosan és tisztán fogyasztandó ez a fajta, hogy kellő éberséggel fogadjuk az érkező látomásokat, hiszen, vesszük észre, alkonyodik: „A rókabundás alkonyat / most lendül át az égi partra, / s csillag-sövényen fennakad / bozontos, roz-

Selmeci István rajza

daszínű farka. // Kitépi és tovább szalad, / nyomára forró vért csöpögtet, / és mint pityergő vadnyulat, / kiejti szájából a Földet.”

Míg az utolsó korty rizlingszilvával búcsút intünk a „mennybolt felhőkkel foltozott, kék sátorának”, ködösödő látóterünket egyre inkább

emlegeti. Neki már borra se futja, nem is hozott, ám annál féktelenebbül vedel. Valaki az asztal végén megemlíti, hogy közeledik a Farkasok órája. Vendéglátónk, miután héberét telezívta, lázasan motyog pincéje mélyén: „Pallasz baglyának hányadéka, én / görgök, rút szörgolyó, a föld színén”. Felújítjuk az Apokalipszis szakácskönyvét. Iszonyatos éhség tör mindnyájunkra. Nem számít már, hogy Philoktétesz feltárja dögletes bűzű sebeit. Mindegy mit és hogyan, csak már együnk. A házigazda – mondják, ikerestvére a démoni orosz költőnek: Sztjepan Pehotnijnak – szentpétervári éjszakákról beszél, hasonlatai, nem fukarkodik velük, csak fokozzák az elviselhetetlen éhségérzetet: „S ahogy megálltam öklömet emelve / Mely mint a cékla ázott veresen / Borscs-sűrű cédben tejföllel keverve / Magam magamnak voltam levelem // De csillagok zsírkarikák nem úsztak / Fejem fölött ily savanyú-sóvány / A lé amelybe csontnak s némi húsnak / Pottyantam rég egy téli éjszakán”. Hatalmas oldal szalonnák, hideg, fűszerezett sült húsook kerülnek a faasztalra. Mellé fehér kenyér, hagyma, paprika, paradicsom. Hajnali három. Mindnyájan egyszerre vetjük magunkat a kései vacsorára. Zuhog a sok nehéz étel a konok lendülettel megívott borokra. Van, akinek ez már sok. Többen kibotorkálnak a pincéből, elszedednek a tőkék mentén, úritkeznek, alul-felül, majd nyugtalan álomba zuhannak.

A megürült pincébe új vendég érkezik: Hány János, öreg csósz manap-

ság, immár az egyetlen józan közötünk. Emeli búcsú poharát: „Ki császárokkal paroláztam és / A világ végén lógtam le a lábom / meglóbal most és fejfel lefelé / A Nixbe ejt le prüsszentő halálom”. A lassacskán eszmélő társaság könnyebb borok felé tekintget, így hajnal felé. Tramini és kevert, áttetsző rozé kerül az asztalra. Hány János reggeli sötétvörösré, a szekszárdira esküszik, gazdánk egészségére, a magáéra? Űrít, majd elköszön. A pinceajtón kilépő alakját élesen keretezi a felkelő nap rózsaszín koszorúja. A csalódott és megcsalt Madách, íme, épp e pillanatban esik be. Alsósztrégóvárból érkezett a hajnali vonattal. Úzött, rongyolt szervezete, elgyötört gyomra az édes fűmintot kívánja. Ő már csak ilyen, sosem tanul, pedig lett volna kitől: feleségétől, Fráter Erzsitől. Az este folyamán nőkről egyébként alig esett szó, ám a férfiak komor mozdulataiban, konok koccintásaiban jelen vannak mindnyájan, Fráter Erzs, Ophelia, Dido és Izolda: „Mily csodakard hasított rád sebet? / Óled a halálon ütött seb, részre / nyitott kapu egy más szabású létbe, / hol élő vagy halott vagy, egyremegy”. A korapirkadat cirógatására felébred és visszatér a kertből a vén Yorick. Vele érkezik Gumiljov, Jeszenyin és Cvetajeva. Sztjepan Pehotnij is csatlakozik hozzájuk. Dániáról és Oroszhorról már

Az Ünnepi Könyvhét alkalmából számos rendezvényre kerül sor.

A Radnóti Színházban pénteken este 7 órai kezdettel rendez könyvhéti estét a Magvető Kiadó. A *Nyúl, galamb, két haris* című est vendégei: Esterházy Péter, Kornis Mihály, Lángh Julianna és Tar Sándor.

Vasárnap este 1/2 7-kor Esterházy Péter és Lángh Julianna a Művész moziban találkozik az olvasókkal.

Dedikálások a Vörösmarty téren (a teljes lista a helyszínen tekinthető meg):

Péntek:
11.00 Horkay Hörcher Ferenc, Méhes Károly
12.00 Heller Ágnes, Temesi Ferenc
13.00 Lukács Sándor
14.00 Esze Dóra, Babics Imre, Kulcsár Szabó Ernő, Kulcsár Szabó Zoltán
15.00 Balassa Péter, Tar Sándor, Bíró Yvette, Csoóri Sándor
16.00 Andrei Makine, Ágh István
17.00 Kardos G. György, Herold Ágnes, Nagy Atilla Kristóf, Csukás István, Varga Lajos Márton

Szombat:
10.00 Kertész Ákos, Eörsi István
11.00 Heller Ágnes, Kallós Zoltán, Háy János, Podmaniczky Szilárd, László Gyula
12.00 Vámos Miklós, Végh Antal

13.00 Körösi Zoltán, András Sándor
14.00 Esze Dóra, Kalász Márton, Tóth László
15.00 Andrei Makine, Utassy József
16.00 Tábori György, Nagy Atilla Kristóf
17.00 Kardos G. György, Herold Ágnes, Hubay Miklós, Kemény István
18.00 Eörsi István

Vasárnap:
10.00 László Gyula
11.00 Babarczy Eszter, Schein Gábor, Ambrus Lajos, András Sándor, Albert Gábor, Parancs János
12.00 Andrei Makine, Nagy Atilla Kristóf, Eörsi István, Háy János, Kemény István, Podmaniczky Szilárd, Gion Nándor
13.00 Tábor György, Nyilasy Balázs, Bíró Yvette, Csukás István
14.00 Vámos Miklós
15.00 Herold Ágnes, Heller Ágnes
16.00 Kardos G. György, Esze Dóra, Kiszely István, Hubay Miklós
17.00 Erős Ferenc, Farkas Zsolt

Hétfő:
11.00 Gion Nándor
12.00 Bíró Yvette, Lázár Ervin
13.00 Vámos Miklós
14.00 Kardos G. György, Esze Dóra
16.00 Herold Ágnes